

Miodrag Dabižić

OBNOVA STILSKIH FASADA U ZEMUNU

U okviru akcije "Za lepšu Srbiju" u Zemunu su u toku 2004/05. godine, zahvaljujući sredstvima ambasade Austrije, a pod nadzorom Zavoda za Zaštitu spomenika kulture grada Beograda, temeljito obnovljene tri fasade zgrada u najužem centru – Starom jezgru grada.

U Glavnoj ulici br. 4 uređen je eksterijer jednospratnice Magdalene Osvald, investitora koja potiče iz nekada poznate kamenorezačke porodice. Zgrada je podignuta 1904. i oblikovana u duhu historicizma, prvenstveno tada popularne neorenesanse, sa središnjim plitkim rizalitom i krovnim vencem koji je prekinut neobaroknim zabatom. Prvobitno je to bila stambena zgrada višeg standarda stanovanja. Međutim, kas-

nije je parter neodgovarajuće preuređen i u njemu je 1932. godine otvorena apoteka Mr.ph. Đorđa Ivkovića koji je ratne 1941. godine prodao inventar i lekove Mr. Dragutinu Jandi. Posle rata apoteka je konfiskovana, ali je nastavila rad kao radna jedinica Apotekarske ustanove Beograd, pod nazivom "Fruška Gora".

U posleratnom vremenu, 1995. godine, prilikom uređivanja apoteke obavljena je rekonstrukcija prizemlja. Uklonjeni su preveliki izlozi i urađeni su novi otvori za izloge i poslovni ulaz, koji su simetrični s otvorima na spratu, tako da je dobijena skladna celina. Rekonstrukcijom (1995) i restauracijom fasade (2005) jednospratnica je obnovila svoje arhitektonske vrednosti i predstavlja lep primerak arhitekture svog vremena. Osim tog apoteka "Fruška Gora" je jedina predratna apoteka koja i danas radi u istom lokaluu.

Jednospratnica u Gospodskoj ulici br. 1 – izvesno je da je

zgrada podignuta u prvim decenijama XIX veka za poslovnu i stambenu namenu: u prizemlju dva lokala i stan na spratu. Oblikovana je u skromnijoj varijanti klasicizma. Spratni prozorski otvori (prvobitno pendžeri i kibicfenster) ravnomerno su raspoređeni, dok je u prizemlju ulaz i danas u sredini. U toku postojanja menjan je izgled prizemlja jer su korisnici uređivali unutrašnjost i eksterijer lokala. Ratne 1944. godine, prilikom bombardovanja grada, fasada je pretrpela znatna oštećenja, naročito njen spratni dekorativni deo. Prilikom posleratne obnove učinjeno je najneophodnije. Tek poslednjim radovima obnovljena je malterska profilacija, odnosno ukrasni elementi oko prozora, koji su zamenjeni i na površinama do krovnog venca. Među njima su polukružno zasvođene manje rozete (stilizovani cvet) iznad prozora i završni delovi pilastera, tako da se tipična malogradska stilska zgrada uklopila u ambijent stare ulice u kojoj je, mada bombardovana, sačuvan niz spratnih zgrada s kraja XVIII i XIX veka.

Kuća sa latinskim zapisom (hronogram) u Gospodskoj ulici br.6 – najstarija je u ulici i jedna od najstarijih u Zemunu jer su njene savremenice (br.8 – 12) porušene 1944. godine prilikom bombardovanja grada.

Podignuta je na mestu pređašnje kuće koja je izgorela u velikom požaru 16. maja 1788. godine, u vreme austriskoturskog rata kad je plamen, nepažnjom vojnika zahvatio već oformljeno zidno platno od Ul. Glavne do Magistarskog trga. Posle završenog rata jevrejski trgovac Rafailo Solomon Folio sagradio je prostranu jednospratnicu sa dvorišnim krilima koja su povezana pasarelom. Na pročelju iznad središnjeg lučno

zasvedenog kolskog ulaza, za sećanje na pomenuti događaj, postavljena je mermerna ploča sa zapisom:

AeDes haeC In Cineres aCta IWante Deo
Laboriosoaqve possessorlss ConatV
rVrsVs ereCta ConspICItVr
F : A : I : A : P-I :

U slobodnom prevodu tekst glasi: Ova kuća pretvorena u pepeo Božjom pomoći i trudoljubivim radom vlasnika ponovo je podignuta. Sabiranjem velikih slova, koja imaju i brojnu vrednost, dobija se godina kad je kuća sagrađena – 1792.

Drevna zgrada je više puta prepravljana tako da je osim kolskog ulaza sa stilskom kapijom i uprošćenog kordonskog i krovnog venca, fasada potpuno izmenjena. Ipak u konstrukcijama i prostornoj kompoziciji zgrada je sačuvala prvobitne elemente i ambijentalni karakter. Zato je s kulturnog i istoriskog stanovišta evidentirana kao vredan primerak malogradske kuće s kraja XVIII veka, koji pokazuje razvoj urbanog karaktera Donjeg grada, odnosno starog jezgra Zemuna. Poslednjim radovima uređen je zatečeni izgled fasade i obnovljena je stilska drvena kapija. Ostaje da se temeljito očisti mermerna ploča i slova boje.

Napomena:

Poslednja reč (*ConspICItVr* – da se vidi) predstavlja suvišnu upotrebu reči. Međutim, ona je autoru zapisa bila potrebna radi dobijanja broja 1792.